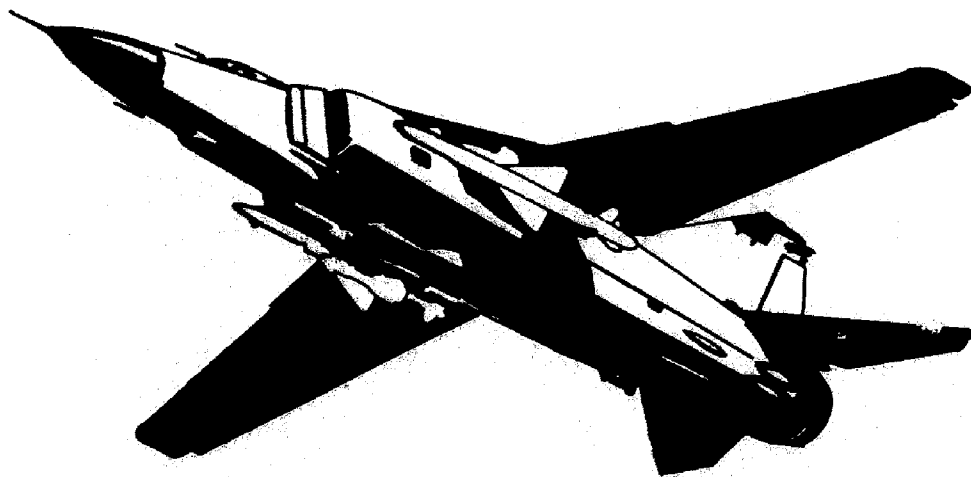

KONINKLIJKE LUCHTMACHT

INLICHTINGEN

SAMENVATTING

(ISAM) 10/84

Uitgegeven door de Luchtmachtstaf

Afd. Inlichtingen en Veiligheid

Ex. Nr. 75

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LUCHTMACHTSTAF

2516 BA 's-Gravenhage, 14-11-84
Binckhorstlaan 135
Tel. 070 - 493591

Afd.: Inlichtingen en
Veiligheid.

Aan:

Nr. : AIV / 0964 / X-84

Zie verzendlijst.

INLICHTINGENSAMENVATTING

ISAM 10/84

Deze ISAM is een nationaal inlichtingendokument.
Behoudens voorafgaande toestemming van het
Hoofd van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van
de Luchtmachtstaf mag de inhoud niet:

- A. ter inzage worden gegeven aan buitenlanders;
- B. ten overstaan van buitenlanders in discussie
worden gebracht;
- C. worden gekopieerd.

VERZENDLIJST, behorende bij Inlichtingsamenvatting nr. AIV/0964/ X-84
d.d. 14 november 1984.

<u>Aan:</u>	<u>Ex.nr.:</u>
Chef Staf (Luchtmacht) van de Inspecteur Generaal der Krijgsmacht	1 *)
Chef Defensiestaf t.a.v. Hoofd Afd. Inl. en Veiligheid	2
C- CTL	3
C- Vlb Soesterberg	4
C- Vlb Leeuwarden	5
C- 322 Squadron)	6
C- 323 Squadron) d.t.v. C- Vlb Leeuwarden	7
C- GPLV/Vlb Deelen	8
C- 298 Squadron)	9
C- 299 Squadron) d.t.v. C- GPLV/Vlb Deelen	10
C- 300 Squadron)	11
C- Vlb Volkel	12
C- 311 Squadron)	13
C- 312 Squadron) d.t.v. C- Vlb Volkel	14
C- 306 Squadron)	15
C- Vlb Twenthe	16
C- 313 Squadron)	17
C- 315 Squadron) d.t.v. C- Vlb Twenthe	18
C- Vlb Gilze-Rijen/Eindhoven	19+20
C- 316 Squadron)	21
C- 314 Squadron) d.t.v. C- Vlb Gilze-Rijen/Eindhoven	22
C- 12 GGW	23+24
C- 3 GGW	25+26
C- 5 GGW	27+28
C- CRC/MiLATCC	29+30
C- LVMG	31
C- 1 LK t.a.v. C- ASOC	32+33
C- CLO	34
C- DELM	35
C- DSM/Vlb Woensdrecht	36
C- LUOS t.a.v. C- nr. 3 Squadron	37
C- LIMOS	38
C- LETS)	39
C- KKSL)	
C- OCGLS	76
C- DATIM	40
C- KLS tvs C- Vlb Ypenburg	41
Directeur Luchtmacht Stafschool	42

Lumat

	<u>Ex.nr.:</u>
Lumat [redacted] (tvs ter circulatie Defat en Lamat)	43 *)
Defat [redacted]	44 *)
Defat [redacted]	45 *)
Defat [redacted] (tvs ter circulatie Lamat en Adj Lamat)	46 *)
Lumat [redacted] (tvs ter circulatie Defat en Marat)	47 *)
Defat [redacted]	48 *)
LaLumat [redacted] (tvs ter circulatie Defat)	49 *)
Defat [redacted]	50 *)
Defat [redacted]	51 *)

I.a.a.:

Voorzitter van het Comité Verenigde Inlichtingen- diensten Nederland	52
Hoofd MARID	53
Hoofd LAMID	54+55
Hoofd IDB	56
Hoofd BVD t.a.v. Hr. [redacted]	57
DPKLu	58
DMKLu	59
DEBKLu - SCFin/PSCFin - SCAut - SCOrg	60
HPMV [redacted]	61
NAK AFCENT t.a.v. Maj [redacted]	62
NAK ZATAF t.a.v. Lt-Kol [redacted]	63+64
Neth. Support Unit AAFCE t.a.v. Lt-Kol [redacted]	65
C- 1 LVG	66
NTC KLu Liaison Officier	67
C- Verbindings Afd. Arnhem t.a.v. Hoofd TOC/EOV	68
NMR SHAPE	69

Intern aan:

BDL - PCLS - SCO - SCPL	70
H- AOD)	
H- ALBV)	71 *)
H- AV)	
H- AOB	72
H- APL	73
H- Sectie Contra-Inlichtingen	74
AIV/INL Bibliotheek	75
Circulatie ex. AIV	77

-----
 *) Ter info, daarna retour aan het Hoofd van de Afdeling
 Inlichtingen en Veiligheid van de Luchtmachtstaf.

[REDACTED]

INHOUDSOPGAVE

	<u>Blz.:</u>
<u>HOOFDSTUK I - CURRENT INTELLIGENCE</u>	I.1
<u>VLIEG- EN DEFENACTIVITEITEN IN DE "FORWARD AREA"</u>	I.1
- Algemeen	I.1
- Oefeningen	I.1
- De Luchtbrugfase van de najaars-troepenrotatie	I.3
- Vliegongevallen	I.3
- Deelname aan "Advanced Weapons and Tactics Training" (AWATT)	I.3
<u>SLAGORDE MUTATIES/VLIEGTUIGEN</u>	I.4
- Terugplaatsing van de regimenten GROSSENHAIN en MERSEBURG	I.4
- Terugplaatsing jagerregiment TROLLENHAGEN	I.4
- FENCER-D leverantie aan jaborregiment ZAGAN (LL-LEGNICA)	I.4
- Nieuwe FROGFOOT- eenheid op SAMBOR	I.5
- BACKFIRE-ontwikkelingen	I.5
<u>LUCHTVERDEDIGING/NIEUWE WAPENSYSTEMEN/TAKTIEK</u>	I.5
- TINSHIELD radar in de "forward area"	I.5
- DOG EAR activiteiten	I.6
- SA-N-6 prestaties beneden verwachtingen	I.7
- "Low-level"-training door Sowjet/WP LVD-wapensystemen	I.8
<u>OFFENSIEVE LSK/TAKTIEK/TRAINING/NIEUWE SYSTEMEN</u>	I.9
- "Air-to-Air"-training door de gevechtshelicopterregimenten van de GSFG-LSK (maart-augustus 1984)	I.9
- Sowjet gevechtshelicopters waargenomen tijdens het uitvoeren van "evasive manoeuvres"	I.9
- Nieuwe "airborne" navigatie-/doelzoekradar	I.10

C3-ASPECTEN

	<u>Blz.:</u>
<u>C3-ASPECTEN/SYSTEMEN</u>	I.10
- HIP-G (MI-9)	I.10
<u>ELECTRONISCHE OORLOGVOERING</u>	I.12
- EMP-test op de SEMIPALATINSK nuclear test range	I.12
- A-411Z stoorapparatuur	I.12
<u>TRANSPORT LSK/NIEUWE ONTWIKKELINGEN</u>	I.12
- AN-400 CONDOR transportcapaciteit	I.12
<u>STRATEGISCHE RAKETSTRIJDKRACHTEN</u>	I.13
- Sowjet-Unie: nieuw ICBM in ont- wikkeling	I.13
- Toename SS-19 ICBMs	I.13
- Sowjet-Unie: mogelijk nieuw IRBM	I.14
<u>OVERIGE GEBIEDEN</u>	I.14
- FULCRUM-leverantie aan India	I.14
- Afghanistan	I.15
<u>BIJLAGE(N) behorende bij Hoofdstuk I</u>	1 (4 blz.)
<u>HOOFDSTUK II - ONTWIKKELINGEN IN HET WP VLIAGER- TRAININGSPROGRAMMA</u>	II.1-II.6
<u>HOOFDSTUK III - DE WISSELENDE BELANGSTELLING VAN HET OOSTBLOK VOOR DE NEDERLANDSE VREDESBEWEGING</u>	III.1-III
<u>HOOFDSTUK IV - MALTA: DE DREIGING VAN EEN DWERG</u>	IV.1-IV.4

HOOFDSTUK III - DE WISSELENDE BELANGSTELLING
VAN HET OOSTBLOK VOOR DE
NEDERLANDSE VREDESBEWEGING

VOORWOORD

1. In dit hoofdstuk, dat is ontleend aan een publikatie van de BVD, wordt nader ingegaan op de interessesfeer van het Oostblok voor de Nederlandse Vredesbeweging en de mogelijkheid deze te gebruiken voor de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie.

INLEIDING

2. In het verzet tegen de kernbewapening in het algemeen en de plaatsing van kruisraketten in het bijzonder hebben Nederlandse vredesorganisaties, ook internationaal gezien, een toonaangevende rol vervuld. Het is dan ook logisch dat de Sowjet-Unie bij herhaling heeft geprobeerd haar krachten te bundelen met de krachten van deze organisaties, of beter gezegd: door de Sowjet-Unie werd (en wordt) getracht deze westerse vredesorganisaties tot instrumenten te maken van haar buitenlandse politiek.

3. Dit streven is grotendeels mislukt. De grote massa-organisaties als het IKV en geestverwante organisaties in het Westen lieten zich niet ringeloren. Nu met de plaatsing van de nieuwe NAVO-raketten in West-Europa een begin is gemaakt, wordt geconstateerd dat de Sowjets - en andere Oost-Europeanen - naar nieuwe openingen in het West-Europese vredesfront zoeken. Daarbij wordt de aandacht (weer) gericht op gelijkgezinde, radicale groepen. Eén van deze groepen is het zgn. Samenwerkingsverband, dat zich al eerder een bijzonder loyale partner toonde.

SAMENWERKINGSVERBAND

4. Met de oprichting in 1977 van het CPN-vredescomité Stop de N-bom werd de Sowjet-Unie directe gelegenheid geboden om op verholde wijze invloed uit te oefenen op de kernwapendiscussie in Nederland. In dat jaar keerde de CPN na langdurige afzonderingsperiode definitief terug in de gelederen van de internationale communistische beweging en kondigde de USA aan om een zogenaamde neutronenbom te ontwikkelen en te produceren. Deze aankondiging verschaftte de CPN een handvat om haar loyaliteit tegenover de Sowjet-Unie te kunnen demonstreren; via haar vredescomité sloot de partij zich aan bij de door de Sowjet-Unie geëntameerde campagne tegen de neutronenbom.

5. Teneinde de greep

5. Teneinde de greep van de CPN op het comité te verhullen werd succesvol gestreefd naar een breedsamengestelde beweging. Bekende niet-communisten werden ingeschakeld, maar de sleutelposities bleven in handen van partijfunctionarissen. Hun inzet en het gebruik van de infrastructuur van de partij leidden ertoe dat de vele massa-demonstraties en manifestaties een succes werden. Regelmatig overleg van CPN-bestuurders met functionarissen van het international Department van het CC van de CPSU garandeerde een correcte afstemming van de partijkoers op de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie.

6. Op instigatie van het CC van de CPSU werd in 1978 de naam van het comité veranderd in Samenwerkingsverband Stop de N-bom/Stop de Kernwapenwedloop, dit met het oog op de noodzakelijk geachte verbreding van de campagne tegen de nieuwe Amerikaanse kernwapens. Vastgesteld kan worden dat het comité in de late jaren zeventig een bijzonder goed bruikbaar beïnvloedingsinstrument van de Sowjet-unie is geweest.

7. Enige jaren later verflauwde de Sowjet-belangstelling voor het Samenwerkingsverband (SV). Hieraan waren interne ontwikkelingen in de CPN debet.

8. Van direct belang was, dat bij zogenoemde vernieuwers binnen de partij de mening postvatte dat de Sowjet-Unie in gelijke mate als de Verenigde Staten verantwoordelijk was voor de wapenwedloop. In het Sowjet-Russische antwoord op de Amerikaanse neutronenwapens vonden zij de bevestiging van hun mening.

9. Negatief effect sorteerden ook de inval in Afghanistan en bovenal de bemoeienis van de Sowjet-Unie met de ontwikkelingen in Polen. Daar kwam bij, dat in deze periode de leidende rol binnen de Nederlandse Vredesbeweging werd overgenomen door het cristelijk geïnspireerde Interkerkelijk Vredesberaad (IKV).

10. Het gevolg van deze ontwikkelingen was, dat de Sowjet-Unie en de Wereldvredeeraad - de belangrijkste internationale communistische mantelorganisatie - hun belangstelling voor het SV verloren en zich begonnen te concentreren op de andere westerse vredesbewegingen. Het Samenwerkingsverband, dat begon te kwijnen, zocht op zijn beurt internationale aansluiting bij de in de "European Nuclear Disarmament" (END) georganiseerde westerse vredesbewegingen.

IKV

11. De aandacht van de Sowjets voor het IKV nam toe naarmate het Beraad zich internationaal meer profileerde en werd maximaal in 1982, toen het IKV begon te functioneren als centraal punt van het zogenoemde IPCC ("International Peace Communication and Coordination")-netwerk. Welke

verwachtingen de

verwachtingen de Sowjet-Unie - in casu het Sowjet Vredescomité (afgekort: SPC) - heeft gehad, laat zich raden, maar een feit is dat het IKV zich niet ontpopte als een "bruikbare" partner.

12. Voorzover bekend slaagden de Sowjets er niet in daadwerkelijke invloed uit te oefenen op de inzichten en standpuntbepalingen van het IKV. In feite was (en is) de verhouding tussen het IKV en de andere westerse vredesbewegingen enerzijds en de Oost-Europese vredesraden anderzijds door allerlei meningsverschillen gemaskeerd en wordt zij vooral de laatste tijd gekenmerkt door een groeiende irritatie.

13. Hoofdoorzaken hiervoor zijn de voortdurende pogingen van de westerlingen om contacten te leggen met niet-officiële vredesgroepen in Oost-Europa, alsmede het feit dat de westerse vredesbeweging de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie in gelijke mate verantwoordelijk acht voor de (kern)wapenwedloop.

14. Het zal duidelijk zijn dat de Oost-Europese wrevel zich in verband daarmee in het bijzonder richtte tegen de meest prominente westerse vredesbeweging en haar vertegenwoordigers, te weten het IKV.

15. Het IKV werd bijvoorbeeld verweten dat het de Sowjet-Unie beledigde door contacten te onderhouden met "criminele" groepen in Oost-Europa, zoals CHARTA, de Dialooggroep uit Hongarije en de Trustgroep in Moskou.

16. Helemaal furieus reageerde het SPC, toen het IKV in 1983 een uitnodiging om Moskou te bezoeken negeerde en aandrong op een onderhoud met Minister van Buitenlandse Zaken, Gromyko. Een woordvoerder van het SPC noemde dit een staaltje van grendeloze brutaliteit: alsof een onafhankelijke organisatie als het SPC een relatie zou hebben met de Sowjet-regering.

17. Tot een frontale aanvaring tussen het SPC en het IKV kwam het in februari 1984 in Athene tijdens de zogenoemde KEADEA*)-conferentie. Samen met tal van vredesorganisaties uit Oost- en West-Europa namen beide organisaties deel aan deze conferentie, die in chaos eindigde, toen door toedoen van enige IPCC-vertegenwoordigers een voor de Oost-Europese vredesraden bruikbare gemeenschappelijke slotverklaring uitbleef; zulks vooral tot groot ongenoegen van het Sowjet-vredescomité, dat het IPCC naar aanleiding hiervan van verraad beschuldigde.

18. Een in maart 1984

-----
*) KEADEA is een Griekse, aan de regeringspartij PASOK gelieerde vredesorganisatie, waarin de WVR een stevige voet aan de grond heeft.

18. Een in maart 1984 gepubliceerd artikel in het Sowjet weekblad "Nieuwe Tijden", geschreven door vooraanstaande SPC-leden, gaf aan waardoor of liever door wie de conferentie was mislukt: het was Mient-Jan Faber geweest, die had aangekondigd, dat een gemeenschappelijke slotverklaring zou uitblijven, hetgeen "ongetwijfeld" het rechtstreekse resultaat was van het gekonkel tussen hem en (IKV-voorman) Wim Bartels; Faber had zich "onmogelijk" gemaakt door de conferentie-gangers op te roepen zich niet zozeer te concentreren op de strijd tegen de gevaren van de bewapeningswedloop, als wel te streven naar "het invoeren van ingrijpende veranderingen in de sociale en politieke systemen in West- en Oost-Europa".

19. Dat de maat voor het Sowjet-vredescomité vol was, bleek eind februari 1984, toen het aan vijf westerse vredesbewegingen, waaronder het IKV, liet weten dat een voorgenomen bezoek aan Moskou niet langer op prijs werd gesteld. Van Sowjet-zijde werd gesteld dat het IKV de indruk had gevestigd niet samen met de vredelievende krachten uit de Sowjet-Unie tegen de bewapening te willen strijden, omdat het Beraad zich kennelijk ten doel stelde de vredeswil van het Sowjet-volk in twijfel te trekken.

20. Elders in Oost-Europa reageerde men soortgelijk. Zo werd begin maart een bezoek aan Praag van een IPCC-delegatie, die in hoofdzaak uit IKV-ers bestond en voornemens was vertegenwoordigers van CHARTA te bezoeken, door politie-optreden gefrusteerd. Eerst werd het grootste gedeelte van de delegatie de toegang geweigerd, daarna werden Faber en een vertegenwoordigster van de Franse Vredesbeweging CODENE, die - naar aangenomen wordt door nalatigheid van de Tsjechische autoriteiten - wél waren ingereisd, een dag later opgepakt en uitgewezen. De verhouding tussen het IPCC (en het IKV in het bijzonder) en de Oost-Europese vredesraden bereikte daarmee een absoluut dieptepunt.

21. Ruim voor het tijdstip, waarop de Sowjets moesten concluderen dat de contacten met de invloedrijke westerse vredesbewegingen ernstig waren verstoord, begon men weer belangstelling te tonen voor het uit beeld geraakte Samenwerkingsverband. Opmerkelijk is dat deze hernieuwde interesse samen valt met een wijziging in de opstelling van de CPN tegenover de CPSU.

22. Onder druk van Orthodoxe communisten binnen de partij werden vraagstukken van vrede en veiligheid weer meer dan voorheen geplaatst in het kader van de klassenstrijd, dat wil zeggen: het kapitalistische machtsstreven wordt primair verantwoordelijk geacht voor de bewapeningswedloop.

23. Deze visie openbaarde zich eind 1983, nadat een CPN-delegatie Moskou bezocht had over de vraagstukken van vrede en veiligheid.

24. Deze heroriëntatie

24. Deze heroriëntatie van de CPN op de CPSU bleek ook zijn uitwerking te hebben op het Samenwerkingsverband. In een tijdsbestek van enkele maanden vonden verschillende ontmoetingen plaats tussen vooraanstaande functionarissen van het International Department van het CC van de CPSU, dezelfde die in 1978 reeds belast waren met "coördinerende activiteiten", en de leiding van het Samenwerkingsverband.

25. Ook coryfeeën van de Wereldvredeesraad als de Fin, Johannes Pakaslahti en Francisco da Costa Gomez, voormalig president van Portugal, brachten bezoeken aan het Verband. Centrale persoon hierbij was steeds de internationaal secretaris van het SV, Nico Schouten, die tevens lid is van het Hoofdbestuur van de CPN.

26. Aangenomen mag worden, dat tijdens deze bezoeken gesproken is over de mogelijkheden van het SV om weer invloed te kunnen gaan uitoefenen op de kernwapendiscussie in Nederland en dat reeds bestaande plannen van het SV om een internationaal forum te organiseren tegen het licht zijn gehouden.

27. Wanneer het IKV en het Samenwerkingsverband elkaar in juli 1984 ontmoeten op de derde END-conventie in Perugia blijken hun opvattingen over de rol van de (Nederlandse) Vredesbeweging meer dan voorheen uiteen te lopen. Uitgangspunten voor het IKV blijken onder andere te zijn:

- a. Het zogenoemde 2-sporen-beleid, dat wil zeggen het leggen en onderhouden van contacten met de dissidente vredesgroepen in Oost-Europa, alsmede het strikte vasthouden aan de eigen identiteit tegenover de Oost-Europese officiële vredesbeweging.
- b. Een sterkere Europese integratie van de vredesbeweging. (Faber pleitte in Perugia voor "beëindiging van de bezetting van Europa als de enige kans voor détente").
- c. Het accent op deelname aan seminars e.d. in plaats van massa-demonstraties (nu het Kabinetbesluit inzake de plaatsing van de kruisraketten is gevallen).
- d. De koers van het Beraad wordt afhankelijk van de politieke ontwikkelingen.

28. Hoewel het Samenwerkingsverband de ontwikkeling in het Oostblok nog steeds met reserve beziet, acht het SV het probleem van de officiële versus de onafhankelijke vredesbewegingen in deze landen van ondergeschikt belang.

29. Sprekend over de beperking en onderdrukking van de vrije politieke strijd in socialistische landen zegt internationaal secretaris Schouten in "De Waarheid" van 1 februari j.l. hierover: "Er lag op sommige momenten

een zekere

een zekere redelijkheid in sommige vormen van vrijheidsbeperking, met name voor sommige kringen".

30. Voor het SV is de noodzaak dat elk land zijn eigen actievorm kiest primair. Het concentreert zich dan ook op Nederland; de acties hier tegen de plaatsing van de kruisraketten verdienen de absolute voorkeur.

31. Dat het de Sowjets ernst is met de toenadering tot het SV bleek eens te meer uit de verzoeken die het Samenwerkingsverband bereikten van de zijde van de eveneens op de conventie aanwezige SPC-functionarissen. De Sowjets, op de hoogte van de belangrijke positie die het SV inneemt in de Nederlandse overkoepelende organisatie KKN (Komité Kruisraketten Nee), verzochten het Verband met klem zich zowel nationaal als internationaal meer te profileren. Ook zou het SV zich in internationale vredesverbanden nadrukkelijk dienen te manifesteren.

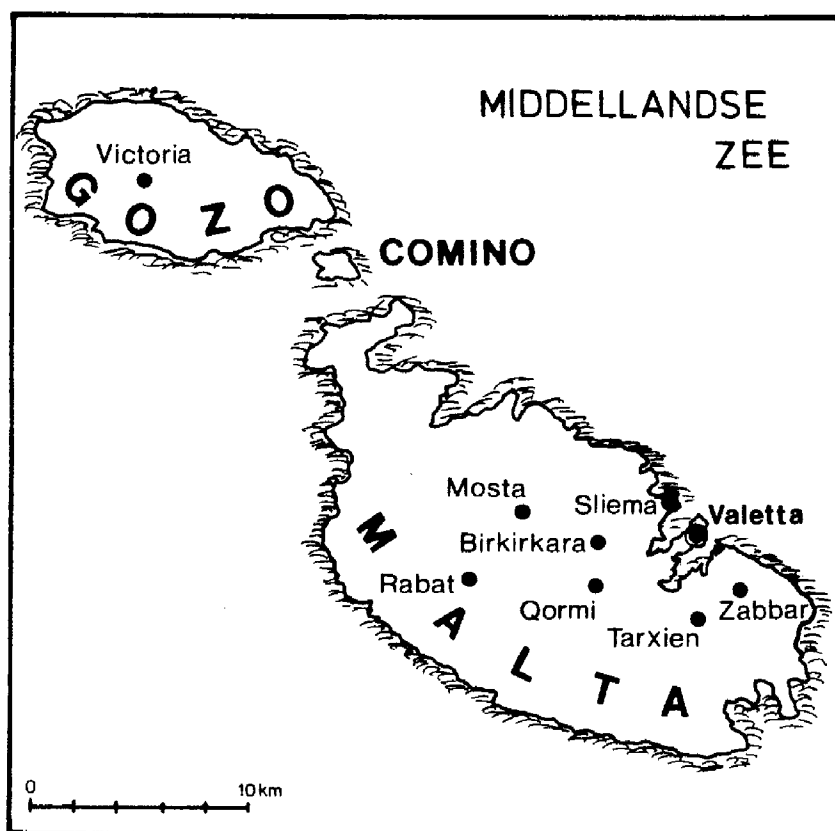
32. Het door de Sowjets beoogde doel in deze is de uiteindelijke verzwakking van de positie van het IKV in het vredesgebeuren in het Westen. Geprovoceerd en gefustreerd door de al eerder ter sprake gekomen manifestatie tijdens de openingszitting van de derde END-conventie, zochten de Sowjets naar garantie om herhaling in de toekomst te voorkomen. In die zin vroegen zij het SV om met het oog op de volgende END-conventie in 1985, die waarschijnlijk wordt gehouden in Amsterdam, een grotere rol in het END-liaison-committee te gaan spelen. Ook andere Oostblok-delegaties drongen bij het SV in identieke zin aan.

33. Of de hernieuwde Sowjet-Russische toenadering tot het SV door het laatste volledig gehonoreerd zal worden staat - gelet op de kritische opstelling van sommige SV-leden, die meer heil zien in het aanknopen van contacten met dissidente vredesgroepen - nog te bezien. Gezien een aantal activiteiten van SV-prominenten na de conventie lijkt een daadwerkelijk aanhalen van de oude banden anderzijds goed mogelijk. Het feit, dat SV-voorman G. v.d. Fuhr - eveneens aanwezig in Perugia - in augustus een voorbereidingsbijeenkomst voor de a.s. KEADEA-conferentie bijwoonde in IPCC-verband, is wellicht een uitvloeisel van bovenvermelde Sowjet-verzoek.

34. Tenslotte zij vermeld, dat een delegatie van het Samenwerkingsverband - in reactie op een officiële Oostduitse uitnodiging - op 1 september j.l. te Oost-Berlijn de zgn. Anti-Kriegstag bijwoonde. Tijdens dit bezoek bleek de DDR-Friedensrat een soortgelijke interesse voor het SV te hebben als het Sowjet-vredescomité.

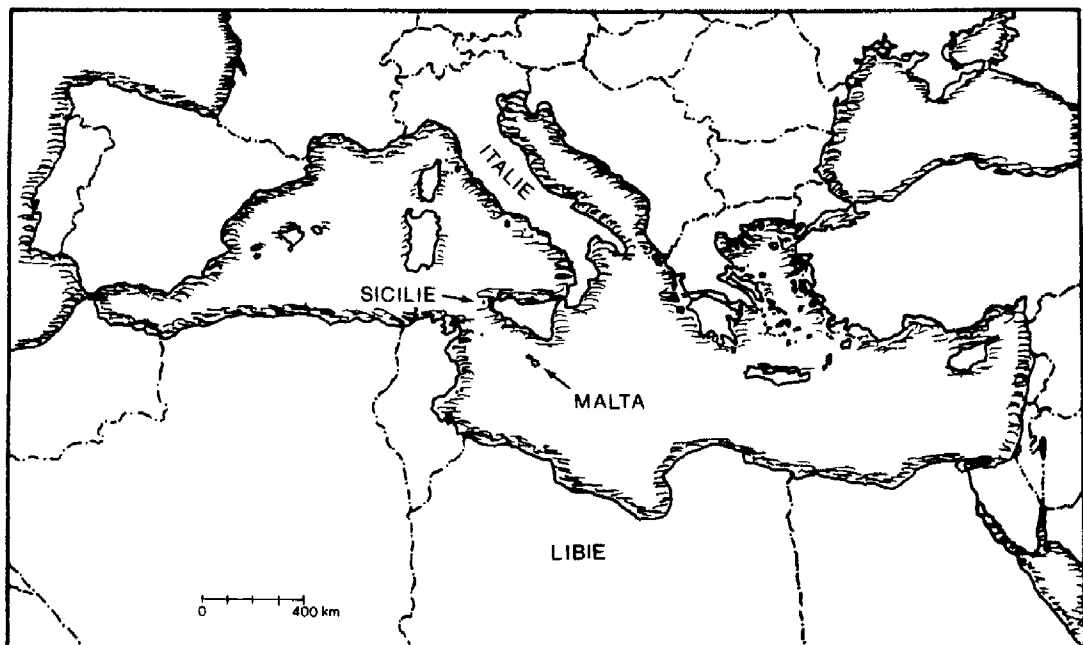
HOOFDSTUK IV - MALTA: DE DREIGING VAN EEN DWERG

1. De afgelopen maanden heeft zich op Malta een strijd afgespeeld tussen de katholieke kerk en de regering. Daarbij zijn de emoties hoog opgelopen en werd de curie van de Maltese kerk door havenarbeiders kort en klein geslagen. Hoewel de eilandenrepubliek met iets meer dan 300.000 inwoners beslist tot de kleinste staten van Europa behoort, is het van belang de gebeurtenissen aldaar met aandacht te volgen; niet alleen omdat Malta socialistisch geregeerd wordt, maar ook omdat het qua ligging van nature de belangstelling opwekt van de Sowjet-Unie en Libië. Omdat de gebeurtenissen lijken te passen in een regelmatig patroon, zal in dit hoofdstuk worden getracht de gebeurtenissen in hun verband te plaatsen.

Afbeelding 1: De republiek Malta.

2. De republiek Malta, die naast het hoofdeiland ook nog bestaat uit Gozo en Comino, wordt sinds het ontstaan in 1974 geleid door de socialistische Labour Party van regeringsleider Dom Mintoff. Deze Mintoff, de eminence grise van het Maltese nationalisme, heeft in de internationale politiek nogal eens van zich doen spreken. Door de ligging van Malta, door de politiek van niet-gebondenheid, maar zeker ook door de eigenzinnige en zelfbewuste interpretatie die Mintoff van beide koestert, acht hij het belang van zijn land disproportioneel hoog ten opzichte van de grootte. Laatstelijk bleek dit op de Europese Veiligheidsconferentie, waar hij, misbruik makend van het feit dat besluiten aldaar bij consensus plegen te worden genomen, de slotverklaring enkele dagen tegen wist te houden in de (overigens ijdele) hoop zijn eigen ideeën omtrent de veiligheid in de regio door te drukken.

Afbeelding 2: De ligging van Malta in de Middellandse Zee.

3. Deze episode is tekenend voor de stijl van Mintoff, die in de verte doet denken aan die van zijn bijna-buurman, Kolonel Khaddaffi van Libië. Het zal dan ook niet verwonderen, gezien deze nabijheid in optreden en ligging, dat de relaties tussen beide staten het hele scala tussen goed en slecht hebben doorlopen. Met name toen Malta olie wilde halen uit een door Libië geclaimd gedeelte van de zeebodem, was de situatie gespannen. Maar sinds 1982 lijkt Khaddaffi er toch weer meer heil in te zien, de relaties met het zo strategisch gelegen eiland te verbeteren en sindsdien zijn de banden verstevigd.

4. Via een verdrag

4. Via een verdrag met Italië van 1980 is Malta neutraal, wat onder meer wil zeggen dat marineschepen en militaire vliegtuigen van buitenlandse mogendheden geen toegang tot het eiland hebben. Ook de Sowjet-Unie heeft deze status erkend. Men zal evenwel in Moskou niet blind zijn voor de strategische waarde van Malta en daarom zijn uiterste best doen om goede betrekkingen met de regering-Mintoff te onderhouden. Mintoff zelf hecht belang aan goede relaties met Oostbloklanden (evenals met Westerse), maar geeft duidelijk aan dat hij zijn niet-gebondenheid een hoeksteen van zijn beleid acht.

5. Levert aldus Malta's buitenlandse politiek een, ondanks alle ophef, redelijk constant beeld op, intern is de situatie enigszins meer gecompliceerd. Bij grondwet is het land een parlementaire democratie, waar kerk en staat gescheiden zijn en vrijheid van godsdienst heerst. Maar het lijkt erop, dat de Labour Party pogingen in het werk stelt, om alle macht naar zich toe te trekken.

6. De eerste bewijzen hiervan werden manifest tegen het einde van 1981. Bij de verkiezingen behaalde de concurrent van de Labour Party, de Nationalist Party, 51% van de stemmen. Toch kreeg Labour een, zij het geringe, zetelmeerderheid. Hoewel dit in principe mogelijk is omdat Malta een op Britse leest geschoeid districtenstelsel kent, waren de nationalistenvan ervan overtuigd dat met de uitslag geknoeid was en daarom besloten zij het parlement te boycotten. Sindsdien bestaat tussen beide groeperingen een latente oorlog. De regering beheerst de staatstelevisie; daarom hebben de nationalistentijdelijk een eigen televiestation onderhouden vanuit het nabije Sicilië, dat evenwel door druk van Mintoff op Italië weer gesloten moest worden. Naar verluidt echter kon het station zich in een grote populariteit verheugen.

7. Nog succesvoller was de volgende actie van de nationalistenvan, namelijk een boycot tegen die producten, waarvoor reclame werd gemaakt op de Maltese staatstelevisie. Adverteerders zagen hun verkoop met de helft dalen en de toch al door de recessie getroffen Maltese economie kreeg een gevoelige klap. De Labour Party begreep dat ze water bij de wijn moest doen en in de loop van 1983 is er een soort dialoog tussen beide groeperingen op gang gekomen. In het voorjaar besloten de nationalistische afgevaardigden de hun toebedeelde zetels in het parlement in te nemen en per 1 januari van dit jaar werd ook de boycot beëindigd.

8. Toch kunnen de problemen tussen kerk en staat van de afgelopen maanden niet geheel los worden gezien van de bovengenoemde partijstrijd. Hoewel de opstelling van Labour niet verrassend is voor een socialistische partij, moet in het achterhoofd worden gehouden dat de kerk op Malta qua traditie verwant is aan de nationalistische partij, zodat in de controverse een partijpolitiek element schuilt.

9. De macht en

9. De macht en invloed van de katholieke kerk op Malta zijn groot. Allereerst is 98% van de Maltezers lid van de Rooms-Katholieke kerk; maar de invloed uit zich ook in de grote hoeveelheid kerken en aantallen religieuzen op het eiland. Ook heeft de kerk een 70-tal scholen, die als de beste van het eiland worden beschouwd. Tegelijk met de invoering van de leerplicht heeft de regering in de jaren '70 namelijk de examens aan openbare scholen afgeschaft. De bijzondere scholen van de kerk kennen nog wel examens en daardoor is het peil hoger. Deze scholen heffen echter nog wel schoolgeld, terwijl het openbaar onderwijs gratis is.

10. Om dit feit nu is het conflict van de afgelopen maanden ontstaan. De regering-Mintoff had reeds eerder het schoolgeld aan een wettelijk maximum gebonden, maar in september van dit jaar verbood zij een aantal bijzondere scholen geheel om schoolgeld te heffen. De officiële motivering was, dat alleen kinderen van gefortuneerde ouders de bijzondere scholen konden bezoeken, zodat het onderwijsstelsel in feite elitair was. Maar het was duidelijk, dat de Labour Party de macht van de kerk wilde indammen en daarmee indirect ook de nationalistten een slag toebrengen.

11. Maar de kerk sloeg terug. Bevreesd dat de Labour Party de scholen op dezelfde wijze voor haar karretje zou spannen als de staatstelevisie, weigerden de scholen aan het gebod van de regering gehoor te geven. Sterker nog, alle bijzondere scholen hielden bij de opening van het schooljaar (1 oktober) de deuren gesloten. In hoeverre zij daarbij gesteund werden door de ouders, bleek uit het feit dat 95% van de leerlingen van bijzondere scholen eveneens thuisbleef en niet naar een openbare school gestuurd werd.

12. Bij een zo massale uiting van protest stond de regering machteloos. Officieel duurt de patstelling voort tot de dag van vandaag, maar officieus heeft Labour gereageerd met de reeds boven gememoreerde terreuractie: havenarbeiders van de Labour-vakbond GWU bestormden begin oktober de curie en richtten weerzinwekkende vernielingen aan. Een bedenkelijke rol werd in deze episode gespeeld door de politie, die, hoewel het hoofdbureau zich tegenover de curie bevindt, niet ingreep. Dit gegeven is des te onverkwikkelijker daar de politie later wel optrad tegen woedende katholieken die het op de regeringsgebouwen voorzien hadden.

13. Hoewel op zich het voorbeeld van Malta past in een reeks van landen, die tot op de dag van vandaag moeten afrekenen met eeuwen van religieuze dominantie (Portugal, Spanje en Griekenland kenden en kennen soortgelijke problemen) schuilt er in dit geval een dreigende ondertoon. Indien een partij, welke dan ook, bezit neemt van de media, verkiezingsuitslagen vervalst, andersdenkenden vervolgt en kennelijk ook de politie uitsluitend voor het eigen belang inzet, dan is ieder die in democratie gelooft op zijn hoede. Maar als deze partij dan ook nog een socialistische is, die regeert in een land dat, hoewel klein, in een zeer strategische positie verkeert, is grote waakzaamheid geboden. De gebeurtenissen op Malta mogen niet uit het oog worden verloren.